

LIBER QUARTUS REGUM

Secundum Hebræos,

MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 2. — (RAB.) *Ceciditque Ochozias. Domus Ochoziaz est Synagoga, quæ legalibus præceptis quasi cancellis cœnaculi undique circumdata erat. Sed sicut Ochozias per cancellos quibus tueri debuit ruens, ægritudinem nimiam incurrit, ita et Judæus legis custodiam excedens, in languorem desperabilem peccatorum cecidit. Ubi quia Dei præsidium dereliquit, salutis remedium non invenit. Confugit enim sicut rex impius ad falsos deos, et ideo prophetico ore corripitur, et de ejus morte vicina prædicitur. Ochozias Judæorum maxime principes significat, qui vitis dediti veritatem persequuntur; unde: Miserunt principes et Pharisæi ministros, ut apprehenderent Jesum;* etc. (Joan. vii).

VERS. 9. — *Misitque ad eum quinquagenarium principem, et quinquaginta viros.* (RAB.) Quinquagenarius, confessio pœnitentiæ est, qua declaratur remissio peccatorum. Judæi ergo nolentes Christum Deum esse, nec principem pœnitentiæ, dicunt ei: Quinquaginta annos nondum habes et Abraham vidisti? et in futuro igni incenduntur. Tertius quinquagenarius, quia conversus ad fidem Trinitatis, pœnitentiæ sacramentum cognovit, indulgentiam meruit.

CAPUT II.

VERS. 4. — *Factum est.* (RAB. in lib. Reg., t. III.) Turbo, id est validissimus ventus, etc., usque ad Assumptus est Dominus per coitum nec generans, nec generatus.

VERS. 9. — *Fiat in.* Elias spiritu prophetali et operatione miraculorum excellenter pollebat, geminam ergo gratiam quam Elisæus in magistro vigere cognoscebat, sibi tribui rogavit. Unde patet quod non esse discipulus super magistrum postulavit. (RAB.) Fiducia petendi accepta a Domino Ecclesia postulat spiritum Christi, et quia remissione peccatorum indiget qua non eguit Christus, et munere virtutum quas ex plenitudine sua per Spiritum sanctum tribuit Christus, qui ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus (Ephes. iv), illis videlicet qui spem suam in illo ponunt. Hinc est quod ait:

VERS. 10. — *Si videris.* Id est si oculos fidei aperueris, et cum passione et resurrectione etiam ascensionem meam fideliter credideris, petitionis tuæ effectum consequeris.

VERS. 13. — *Pallium.* (RAB.) Incarnatio est per quam Lethi fluvium dirupit nobisque transitum ad vitam præparavit, hoc Elisæus post transitum Eliæ retinuit, quia fidem incarnationis Ecclesia post ascensionem Christi reservavit, per quam præsentis

A vitæ fluctus transire satagit; sed sicut Elisæus non nisi invocato nomine Eliæ aquas divisit, ita Ecclesia nisi per invocationem nominis Christi virtutes ulla facere non potest. Deus est enim qui operatur in nobis et velle et perficere.

VERS. 17. — *Mittite.* (ISID.) Sal, id est, sapientia in vase fictili, id est, corpore humano posita aquas sanat, id est, populos dulcedine dilectionis et bonorum operum per Christi incarnationem fecundat.

VERS. 23. — *Ascendit autem.* (ISID.) Elisæus salus Dei. Is est qui Salvator vocatur, cui illudunt Judæi, quia in Calvariaz loco ascensus erat in crucem; sed Christus postquam ascendit in cœlos, sicut Elisæus ascendit in Bethel, id est in domum Dei quadragesimo secundo anno, immisit duos ursos de silvis gentium, Vespasianum scilicet et Titum, qui eos crudeli strage dejecerunt, ibique sanguis eorum effusus est ubi Dominum suspenderunt.

CAPUT III.

(RAB.) Tres reges contra Moab bellantes, rectores sunt fidelium, qui per Trinitatis fidem contra mundi principem et populum, id est philosophos, hæreticos, schismaticos atque omnes iniquos armis spiritualibus configunt. Moab interpretatur de patre, illis convenit ad quos Dominus dixit: Vos ex patre diabolo estis (Joan. viii). Hi adversantur Ecclesie, minis, persecutionibus, et dolo: sed per Christum, qui caput est Christianorum, effugantur.

VERS. 16. — *Facite.* (RAB.) Propheta populo siti fatigato per miraculum consuluit, et prophetiæ dicta consilium præbent fidelibus, qualiter spiritali doctrina animum reficiant.

(ID.) Fossam in alveo torrentis facit, qui profunda mysteria in Scripturis quærit. Quæ absque pluvia et vento aqua replentur; quia sæpe absque humano solatio sapientiam confert suis investigatoribus potentia divina. Unde Joannes dicit: Non necesse habetis ut aliquis vos doceat, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, etc. (1 Joan. ii). Unde: Bibent homines et jumenta (Joan. iii), id est, doctrinam accipient, ingeniosi et simplices.

VERS. 18. — *Purumque.* (ID.) Non enim sufficit servis Dei abdita mysteria scire: quin etiam debent ea aliis prædicare, et contradicentes redarguere, quibus promissa est certa de hoste victoria, ut percuciant omnem civitatem.

VERS. 19. — *Civitatem.* (RAB.) Civitas, sæcularis est prudentia, in qua philosophi et hæretici confidunt, hæc per prædicatores subvertitur.

Lignum. (ID.) Non quod facit fructum sed mortife-

rum quod secuturo examine succisum, pabulum fiet A
ignis aeterni. Fontes aquarum obturantur, cum hæ-
resiarchæ cum suis sequacibus per catholicos dam-
nantur. Agri egregii lapidibus operiuntur, cum venu-
stas locutionis hæreticæ et philosophicæ anathematis
pondere obruitur. Remanent tantum muri fictiles,
id est falsæ rationes, quæ a fundibulariis, id est sancti-
scitis prædicatoribus ad nihilum rediguntur.

(RAB.) Ita philosophi verbum stultitiam existiman-
tes, derident passionem Christi, et Ecclesiæ marty-
rium dementiam existimant.

CAPUT IV.

VERS. 1. — *Mulier*, etc. (RAB.) Sancta Ecclesia
duorum populorum, id est Judaici et Gentilis est ma-
ter, etc., usque ad Nam Abraham et Sara tres viros B
suscepit et pavit.

VERS. 18. — *Crevit autem*. (RAB.) Sic populus
Israeliticus postquam in Ægypto excrevit, et per
Moysen in desertum eductus Domini vocem audierat,
quando lumine sententiæ debuit illustrari, mox ani-
mo ad idololatriam recurrens mortuus est.

VERS. 29. — *Et ille*. (ID.) Dum Dominus, etc.,
usque ad per amoris spiritum puer ad vitam rediit.

VERS. 38. — *Filii prophetarum*. Id est prædicatorum
qui ambulant in lege Domini, et scrutantur testi-
monia ejus, in præsentia Salvatoris semper vi-
vunt.

VERS. 39. — *Concidit*. (RAB.) Qui litteræ legis in-
tentus vel philosophiæ studiosus amaritudinem de
lege vel mortiferum de philosophis sumens inter-
miscet veritati evangelicæ, et in olla cordis coquens
tale pulmentum, hoc est documentum præparat au-
ditoribus suis. Dicit enim Apostolus: *Littera occidit,*
spiritus autem vivificat (II Cor. III). Et: *Prudentia*
carnis mors est; prudentia autem spiritus, vita
(Rom. VIII). Hoc sentientes fideles, mortem in olla
clamant; sed farina in olla mittitur, cum scientia
spiritualis in tale condimentum intromittitur, ut ex-
clusa amaritudine, pastus fiat salubris.

VERS. 42. — *Vir autem*. (RAB.) Vir cœtus est pa-
trum: qui de Baalalisa est, quia ternarium in con-
fessione Trinitatis servat. Baalalisa enim tertium ha-
bens interpretatur. Hic vir viro Dei panes primitia-
rum offert; cum Redemptori gratia ejus inspiratus
offert libros de origine creaturarum compositos. Of-
fert frumentum novum in pera; cum novum testa-
mentum in Evangelii et apostolorum scriptis profert.
Jubet Elisæus noster ministris, id est prædicatoribus
ut hæc fidelibus dispensent, et de thesauro suo, pro-
ferant nova et vetera, quod mysterium in Evangelio
legimus in fractione quinque et septem panum, ubi
satiatis turbis collegerunt duodecim cophinos, sive
septem sportas fragmentorum, quia nullus sacra-
menta Scripturæ per omnia capit, quando sibi satiatio
supererit juxta verbum Domini.

CAPUT V.

VERS. 1. — *Naaman*, etc. (RAB.) Gentiles signi-

ficat virtute bellorum principatum gerentes, ac re-
rum decore fruentes. Unde Naaman decus sive com-
motio eorum interpretatur: vir fortis et dives, sed
leprosus; quia quamvis per potentiam regni ac re-
rum abundantiam dominari videretur: tamen per
errorem idololatriæ lepra fœdus apparuit.

VERS. 2. — *Porro de Syria*. (ID.) Latrunculi de
Syria, etc., usque ad sicut in Evangelio princeps sa-
cerdotum fecit.

(ID.) Et Dominus quos præcivit, hos et vocavit, etc.
Veniens gentilis populus ad domum Elisæi, etc., us-
que ad quia baptizatos oportet Domini corporis
participatione confirmari.

VERS. 17. — *Tollam onus*. (ID.) Partem sanctæ
terræ secum tulit Naaman ut poneret in templo ido-
lorum, et super eam consistens, Dominum cujus
erat terra, adoraret, ne offenderet Dominum suum
si pariter non adoraret.

VERS. 20. — *Giezi*. (ID.) Præruptum, etc., usque
ad hic est canis reversus ad vomitum.

CAPUT VI.

VERS. 5. — *Accidit autem*. (RAB.) Cum impios Ju-
dæos, per corpus operata præsentia Christi, tanquam
infructuosas arbores cæderet; unde: *Ecce securis ad*
radicem arboris posita est. Ab eis interveniente pas-
sione corpus ipsum deservit: profunda descendit,
quod in sepultura depositum tanquam ad manubrium
spiritu redeunte resurrexit.

(ID.) Curandum valde est, ne intellectus otio tor-
peat, ne in exercitatione operis vitio elationis eva-
nescat.

(GREG.) Ferrum in manubrio, intellectus est in
corde: hoc ligna cæduntur, cum prave agentes in-
crepantur. Quod dum fluxe agitur, dum lapsus vanæ
gloriæ non vitatur; ferrum in aqua perditur, quia ex
dissoluto opere, intelligentia fatuatur, quæ ad hoc
datur, ut dantis ante oculos ex bona actione resti-
tuatur, unde sequitur: *Hoc ipsum*. Electi vero si
quando offendunt, ad cor velociter redeunt, et cul-
pam lacrymis insequuntur, unde: *Heu, heu*, etc.
Qui flentes caute inspiciunt, non solum quæ mala
commiserunt, sed etiam quæ ex accepto munere
reddere bona debuerunt, et hoc est: *Heu, heu, heu,*
et hoc mutuo acceperam; ac si dicat: Illud per dis-
solutionem negligentiam perdidit, quod ut per bona op-
era redderem, ex gratia Redemptoris accipi: sed nun-
quam Deus mentem deserit, quæ in peccatis se ve-
raciter agnoscit. Unde Elisæus lignum deorsum mi-
sit, et ferrum in superficie attulit, quia Redemptor
cor peccatoris humiliat, et eam quam amiserat
intelligentiam reformat. Unde in alia translatione
dicitur: *Quod confregit lignum et jactavit, et sic fer-
rum sustulit*. Liguum frangere est cor ab elatione
conterere, ad ima jactare, cogitatione propriæ infir-
mitatis humiliare. Illico ferrum rediit, quia ad usum
exercitationis pristinae intelligentia recurrit.

VERS. 14. — *Qui cum venissent*. (ID.) Qui in ne-
quitie armis confidens, Christi famulis insidias præ-

parat, nocte perfidiæ excæcatus, bellum contra Ec-
clesiam gerit.

VERS. 15. — *Heu, heu, etc.* (GREG.) Hic notat illos
qui pusillanimitate cordis, pœnas verentur corporales.

VERS. 16. — *Nolite timere.* Nolite timere eos qui
occident corpus, et post non habent quid faciant
vobis.

Plures. (ID.) Possum rogare Patrem meum, et
exhibebit mihi plusquam duodecim legiones ange-
lorum.

Domine, aperi. (ID.) Valde necesse est ut Elisæus
noster aperiat oculos cordis ad considerandum,
quia omnes qui confidunt in illum non confun-
dentur.

VERS. 18. — *Percute.* (ID.) Bonum est oculum
scandalizantem erui, ut intuitus superbiæ et malitiæ
obtureretur, et oculus sanæ fidei ac simplicitatis ape-
riatur.

(RAB.) Postquam Elisæus hostes in Samariam ad-
duxit, non eos occidi permisit, sed refectionem illis
præparans, dimisit eos in pace. Et Saulum diu con-
tra stimulum calcitrantem, primum Dominus excæ-
cavit, deinde scientia spiritali ditavit. Nobisque
præcepit ita : *Diligite inimicos vestros, et benefacite his
qui oderunt vos* (Luc. vi).

VERS. 24. — *Congregavit.* (RAB.) Benadad et ex-
ercitus, est diabolus et iniqui, scilicet pagani, Judæi
et hæretici, quos contra Ecclesiam bellum gerere
excitat. Per tales affligitur populus Dei, qui est posi-
tus in Samaria, id est legis custodia : fitque fames,
cum non permittitur doctoribus verbum Dei prædi-
care. Sed Elisæo revelante, id est, Redemptore per
Evangelium indicante, salus quæ a peccatoribus longe
est, timentibus Deum prope esse scitur. Dicit enim
Dominus : *Cras modius, etc.* Modius similæ perfecta
est mensura divini sapientiæ quæ est in Novo Te-
stamento. Duo modii hordei sunt scientia legis et
prophetarum, qui comparantur statere uno, hoc est
fide catholica, in porta Samaritæ, id est in prædica-
tione apostolica, per quam intratur in Ecclesiam.
Cessante enim turbine persecutionis quæ sit hodie,
dabit Dominus cras, id est tempore futuro, tranquil-
litatem, ut prædicatio perfecte compleatur.

VERS. 25. — *Factaque fames, etc.* (Aug., *serm.*
211, de temp.) Dum a cultu Dei gens iniqua disce-
dit, horrenda fame comprimitur, et justa necessitate
turbatur. Cur famem, o miserrime, pateris? Cur
tanta penuria laceraris? Crescit famis quotidie pœna,
quia quotidie crescit et culpa. Perseverant flagella,
quia in populo perseverant et delicta. Deinceps vita
peccata, delicta comescere, ad Deum convertere, re-
linque idolum : tunc poteris hostes divino adiutorio
vincere. Nec quisquam nocere poterit ulterius, si
damnato scelere, divinus in te germinaverit cultus.
Proh nefas! horrenda cadavera et columbarum ster-
cora peccator populus vescitur, nec Dei cultum quæ-
rit. Inquinatas carnes et horrendas escas fames et
necessitas poseit; et adhuc figmentum duritia colit.
In cibum pietas vertitur, in pabulum suscepta sobo-

les commutatur. Ante parricidium geritur, quam ad
funestas epulas veniatur. Innocens sanguis effundi-
tur, ut parentum fames rabida saginetur.

CAPUT VII.

VERS. 5. — *Quatuor, etc.* (RAB. in lib. *Reg.*, tom.
III.) Leprosi sunt, etc., usque ad in quatuor mundi
partibus fidei veritatem prædicent.

VERS. 17. — *Porro.* Dux typum tenet Scribarum
et Phariseorum, ad quos Veritas ait : *Væ vobis, Scri-
bæ et Pharisei hypocritæ, qui clauditis regnum celo-
rum ante homines : vos enim non intratis, nec
introeuntes sinitis intrare* (Math. xxiii). Quem con-
culcavit turba in porta, quia gressum ad fidem in-
troeuntium impediabat : unde merito conculcatus,
id est, exanime justis iudicis damnatus, perpetuas mil-
B tetur in tenebras.

CAPUT VIII.

VERS. 7. — *Benedab, rex Syriæ, etc.* Syrorum rex
dum venisset in Damascum, et agnovisset quia Di-
vinitas ei et ejus exercitui timorem immisisset et fu-
gam, et non invasione hostium fuisset factum, ni-
mis afflicto, eo quod Deum ita haberet iratum, cor-
ruit in languorem.

CAPUT IX.

VERS. 1. — *Vade.* (RAB. in lib. *Reg.*, tom. III.)
Designat gentium principatum, quem Dominus de-
stinavit ut sacrilegam civitatem, quæ prophetas et
Dominum prophetarum occidit, et apostolos ejus
persecuta est, ultione juxta perimeret, et sacerdo-
tium quod post Christum inaniter habuerat, de-
strueret, templumque subverteret, necnon et impiam
Synagogam, quæ sanguinem sanctorum semper si-
tiebat, de regni culmine præcipitaret, ac rectores
illius interficeret.

VERS. 29. — *Regnavitque.* (RAB.) Dicitur de Ocho-
zia, etc., usque ad et uno anno regnavit.

CAPUT X.

VERS. 15. — *Estne cor tuum, etc.* Hinc est ergo
perspicuum, quod etiam in tribus erant quidam
viri pietate præditi, propter quos etiam aliorum cu-
ram gerebat Dominus.

CAPUT XI.

VERS. 1. — *Athalia vero.* (RAB.) Athalia, quæ so-
men David extinguere moliebatur, impietatem ex-
primit Synagogæ, quæ senini David, hoc est Christi,
insidiatrix erat. Quæ aliquando regnare videbatur,
cum legis cæremonias temporaliter observabat. In-
terpretatur enim Athalia temporalis Domini. Sed
Josabeth strenuitate, quæ interpretatur saturitas
Domini, id est, Ecclesiæ, in qua veræ sunt deliciae,
servatur Joas, id est memoria Domini. Christus,
scilicet, in quo est memoria nominis Domini, ne
per crudelitatem sævientis hostis interimatur in cor-
dibus electorum. Magis nutritur in domo Joiadæ,
qui dilectus Domini sonat, de quo Pater : *Hic est
dilectus Filius meus* (Math. iii), cujus domus sancta
Ecclesia, ubi in sancta fide electorum manens que-
tidie facit augmentum corporis sui, donec tempore
judicii sceptrum regni et potentiam adversus eos

extollet, qui eum deprimere cogitabant, et interfecitricem sanctorum æternis deputaverit pœnis.

VERS. 4. — *Anno autem septimo misit Joiada pontifex, etc.* Sortes quatuor et viginti erant sacerdotum, levitarum et janitorum, et habebant totidem pontifices, qui singuli per totidem septimanas sibi ex ordine succederent, habentes singuli sub se quatuor et viginti sacerdotes et totidem levitas, et ejusdem numeri janitores. Intrante itaque novo pontifice sabbato ad officium cum nova turma sacerdotum, levitarum, janitorum, ille pontifex cum sua turma, qui transacta septimana ministraverat, post sabbatum domum revertebatur ad uxorem, quando enim ministrabant a conjugali opere cessabant, in porticibus circa domum Domini usque ad sabbatum manentes. Sed tunc summus pontifex propter necessitatem augendi exercitus, et eos qui septimanam expleverant, retinuit, et illos qui impleturi erant suscepit. Qui et alios quoque levitas de urbibus et principes familiarum congregavit, quos filium regis educturus tali ratione distinxit, ut illi, qui impleverant sabbatum, armati circumstarent regem in interioribus atrii locis. Qui ad sabbatum venerant domum regis, id est palatium observarent, et portam scutariorum per quam de templo ad palatium descendebatur. Reliqua multitudo exteriores atriorum januas contra furorem reginæ, si quid moliretur, custodirent: postea eduxit regem de domo Domini ubi erat absconditus, veneruntque per viam portæ scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum.

VERS. 6. — *Ad portam.* (RAB.) In palatio porta Sur et domus Messa (quæ cum porta scutariorum nominantur) esse videntur.

Scutariorum et custodielis excubias domus. (Id.) Scutarii erant tutores regis custodientes palatii vestibulum.

VERS. 12. — *Et posuit super eum diadema et testimonium.* (Id.) In libro Dierum apertius: *Et imposuerunt ei diadema dederuntque in manu ejus tenendam legem.* Et erat utique salutaris prudentiæ, ut post tyrannicæ necem reginæ, succedenti in regnum filio regis, cum ipso regni habitu disciplina legis Dei servanda committeretur: et qui se prælatum populo videret regendo, ipse se regendum divinis legibus subdi debere meminisset.

VERS. 17. — *Pepigit igitur Joiada fœdus inter Dominum, etc.* In Paralipomenis, *inter se*: quia se loco regis et Dei, cujus minister erat, posuit; unde Joiada: recognoscens Dominum vel diligens interpretatur: quia Dominum cognoscere et diligere docuit. Pepigit fœdus inter Dominum et regem et populum, ut rex et populus Domino servirent: pepigit inter regem et populum, ut populus erga regem fideliter ageret, et rex cum justitia populum regeret.

CAPUT XII.

(RAB.) Mandat rex noster ut doctores accipiant omnem pecuniam, quæ a prætereuntibus justis scientiæ spiritualis, vel bonorum exemplorum in thesau-

PATROL. CXIII.

rum Domini confertur, vel prædicatorum officia ad instaurationem templi spiritualis conferantur, quatenus ibi quodcumque scissum per errorem vel vitia invenerint, restaurent, ne forte per negligentiam magistrorum depereat multitudo auditorum.

VERS. 5. — *Sartatecta.* (Id.) Dicit ruinas domus Domini, ut quod cadere cœperat, fulciretur. Legitur enim in Paralipomenis quod Athalia et filii ejus, id est, sacerdotes idolorum, quia legitur non habuisse filium, destruxerunt domum Domini, et de sanctificatis fecerunt Baal.

VERS. 6. — *Igitur usque.* (Id.) Ante adventum Christi licet doctrina legis in gente Judæa fuerit, tamen per doctorum negligentiam in multis corrumpebatur, donec veniret ipse qui legem dedit, et per sanctæ Trinitatis fidem decalogum in Mose et prophetarum scriptis spiritualiter observandum doceret.

VERS. 7. — *Ad instaurationem templi reddite eam, etc.* (Id.) Dominus evangelicis doctoribus ait: *Prædicate Evangelium omni creaturæ, infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate; gratis accipistis, gratis date* (Marc. xvi).

VERS. 9. — *Et tulit.* (Id.) Pontifex noster, qui seipsum obtulit hostiam Deo, gazophylacium unum posuit, id est, unam catholicam Ecclesiam fecit, cui foramen desuper aperuit, quia transitum inde ad cœlos paravit.

Et posuit. (Id.) Altare corpus Domini, juxta quod gazophylacium est, cum Ecclesia Christo conjuncta est ad dexteram ingredientium domum. Quia qui per fidem ingrediuntur Ecclesiam, intendunt ad æternam beatitudinem, quam dextera significat, pervenire. Istuc ergo mittunt sacerdotes, qui custodiunt ostia templi, omnem pecuniam, quæ defertur ad templum, cum prædicatoribus, qui servant introitum fidei, offerunt vota fidelium in verbis et operibus: et in Ecclesia rite precibus commendant Deo.

VERS. 10. — *Scriba regis, etc.* (Id.) Summi sunt doctores, qui pecuniam collatam juxta numerum et mensuram illis tribuebant qui præerant fabris et cæmentariis, hoc est, dispensatoribus verbi Dei, qui evangelici tritici mensuram conservis suis, his qui operantur in domo Domini et virtutum opera in ædificio divino componant, tribuebant.

(Id.) Apostoli, quos principes in Ecclesia electio divina constituit, per discipulos verbi semina per totum orbem sparserunt, quatenus operarios voluntatis Dei idoneos auditoribus suis præficerent, quorum alii fabricabant ligna, cum se et sibi obediennes ligna fructifera in domo Domini parare studebant. Alii sartatecta templi faciebant, quando illi. quæ per hæresim et schismata rupta erant rædificabant; alii saxa cædebant, cum duros corde et incredulos fortiter increpabant, ita ut impleretur instaurationis in universis, quæ indigebant expensa ad domum Domini muniendam, juxta illud: *Unicusque autem vestrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi* (Ephes. iv).

VERS. 13. — *Veruntamen non fiebant.* (Id.) Alia debet esse ratio formandorum vasorum in ministe-

rium Domini, alia parandorum lignorum et saxorum in ædificium domus, quia alia debet esse doctrina, qua rudes imbuuntur ad fidem, et alia qua jam perfecti instruuntur ad scientiæ plenitudinem. Vasa Domini sunt, qui jam apti sunt ad capienda munera divina, et habiles sunt ad ministerium Dei.

Non fiebant. In Paralipomenis. *Cum complissent omnia opera, detulerunt coram rege et Joiada reliquam partem pecuniæ de qua facta sunt vasa templi.* Non est contrarium, quia non de eadem pecunia quæ offerebatur a populo ad instaurationem domus Domini facta fuerunt vasa in ministerium templi, sed de reliqua parte pecuniæ, quæ et in aliis donationibus fuerat collata.

Et fuscinulæ, etc. (RAB.) Doctores, quorum officium est corpus et sanguinem Domini credentibus distribuere, infidelibus abnegare, necnon et spiritualem alimoniam verbi cuique prout convenit dispertiri: quia sunt in verbis Dei, quæ nostræ humilitati revelare dignatus est, sunt alia quæ nostræ capacitatis mensuram transcendunt.

Thuribula. (Id.) Sunt qui mundam orationem ex conscientia pura et fide non ficta offerunt Deo et dicunt: *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo* (Psal. CXL).

Tubæ omne vas, etc. (Id.) Doctores, qui toto orbe vocem evangelicæ prædicationis emittunt, unde: *Quasi tuba exalta vocem tuam* (Isa. LVIII).

VERS. 15. — *Et non fiebat ratio iis omnibus, etc.* (Id.) Tam religiosi fuerunt, ut nullus dubitaverit qui pecuniam Dei sine fraude tractarent. Unde constat quanta discretionem opus est his qui pecuniam verbi Dei dispensant consensivis, de qua ratio reddenda est, ut non minus fideles inveniantur hi in spiritualibus quam illi in corporalibus.

VERS. 16. — *Pecuniam vero pro delicto, etc.* (Id.) Hic ostenditur quod confessio peccatorum et poenitentia non proprio cuiusque, sed sacerdotum iudicio peragenda est, quorum est discernere inter mundum et immundum, et lepræ maculam dijudicare.

CAPUT XIII.

VERS. 14. — *Elisæus autem.* (RAB.) Redemptor noster rectoribus Ecclesiæ armis spiritualibus se indui, et contra hostem antiquum præcipit præliari. Arcus sacrum est eloquium, quod ex utroque Testamento velut ex cornu et chorda constat. Per Vetus quippe Testamentum figuratur cornu propter duritiam; per Novum vero, quod incarnato Domino factum est, figuratur chorda: et dum chorda trahitur, cornu curvatur, quia cum Novum Testamentum discutitur, Vetus a rigore suo ad intellectum spirituales flectitur. Sagittæ sunt verba quæ doctores proferunt. Nos ergo cum Scripturæ sacræ dicta pensamus, arcum intendimus; cum verba doctrinæ damus, sagittas emittimus.

VERS. 16. — *Superposuit.* (Id.) Exemplis suis Dominus actiones doctorum dirigit et confortat.

VERS. 17. — *Aperi fenestram.* (Id.) Lumine scien-

tiæ suos hortatur primum illustrari, et sic jacula verborum mittere.

Sagitta. (Id.) Prædicationis sancta certissima est interfectio spiritualium hostium si perseveranter agitur, unde non debet doctor propter avaritiam negligere animarum curam, sed magis per pietatem ad æternam prætereundam requiem, quod significat Aphec: interpretatur enim: continebit vel apprehendet, unde Apostolus enumeratis vitiis subintulit: *Tu autem, homo Dei, hæc fuge, sectare vero justitiam et pietatem, et apprehende vitam æternam* (1 Tim. vi).

VERS. 18. — *Tolle.* (Id.) Doctoribus præcipitur jaculo prædicationis terram, etc., usque ad *Fides sine operibus mortua est.*

(RAB.) Resurrectio cadaveris, etc., usque ad et potius ibi quam hic habere locum.

CAPUT XIV.

VERS. 1. — *In anno secundo. Et fecit.* (RAB., in lib. Reg., tom. III.) Amasias fecit bonum in conspectu Domini, sed non corde perfecto: bona quippe opera quæ placent Deo fecit, sed non corde perfecto, quia sub simulata specie coram hominibus ostendebat, et sic coram Deo accepta non erant.

VERS. 7. — *In valle.* (Id.) Vallis Salinarum erat ubi sal faciebant. Vel cæno salsuginis deciso et siccato et incenso; vel aquis puteorum salsis fervefactis, et usque ad salis firmitatem coquendo perductis; vel alio quolibet ordine quo sal fieri consuevit.

Petram. (Id.) Petra civitas est Arabiæ nobilis in terra Edom, quæ in libro Numerorum Recem dicitur, et a Syris sic appellatur. Sed Josephus non civitatem dicit, sed magnam petram in Arabia constitutam.

Jectehel. (RAB.) Quod Amasias victor nomen imposuit, interpretatur cœtus Dei vel auxillum Dei, agente eo fideliter ut præsentis videretur memoriæ, quod hanc vel cœtus populi Dei vel Deo adjuvante cepit.

VERS. 25. — *Ipse restituit terminos Israel, etc.* De Jeroboam dicit: *Ipse restituit terminos Israel, ab introitu Emath usque ad mare solitudinis.* Emath, quæ nunc Epiphania dicitur, septentrionalis erat terminus Israel. Mare autem solitudinis, mare Mortuum est, quod in latitudine per stadia quingenta octuaginta usque ad Zoaros Arabiæ, in longitudine centum quinquaginta, usque ad vicinia Sodomorum progreditur. Igitur Jeroboam castrametatus contra Syros, omnem eorum provinciam (sicut Jonas prophetaverat) devastavit.

Quæ est in, etc. Hopher turris erat non longe a templo, enormis magnitudinis et altitudinis: unde Hopher dicitur, id est tenebrarum, sive nebula: eo quod usque ad nubes caput erigat, quæ in Escharia turris nebulosa vocatur.

CAPUT XV.

VERS. 1. — *Anno vicesimo Azarias.* (RAB., in lib. Reg., tom. III.) Ipse est Ozias, etc., usque ad superius porta Ephraim dicitur.

VERS. 35. — *Ipse ædificavit.* (RAB.) Joatham ædificavit portam domus Domini excelsam, quæ in

Actibus apostolorum Speciosa dicitur, et ab Hebræis A Porta Joatham vocatur.

CAPUT XVI

VERS. 3. — *Consecravit.* (RAB.) Beenon filii Ennon. Thophet sive Thaphet est in valle Beennon juxta Acheldemach, locus olim amœnissimus, ubi solebant sacrificare dæmonibus. Hebraice Gehennon, id est vallis Ennon; unde in Evangelio gehenna dicitur, quia sicut perierunt ibi qui idola colebant in corpore et in anima, ita peccatores qui ad infernum transeunt æterna damnatione punientur.

VERS. 18. — *Musach quoque.* (RAB.) Est ædificium positum in vestibulo templi, ubi reges quando sabato ad templum ibant, eleemosynam mittebant; et ita Musach sabbati gazophylacium est regum, sicut B corbana sacerdotum. *Musach quoque, etc.* (RAB.) Non ideo convertit in templum Domini, quod in eo cultui Dei serviret, sed ut cum templo profanaretur, studens placere regi Assyriorum magis quam Deo, ut cum illuc veniret illud videns concupisceret et auferret sicut alia multa Achaz sibi tribnente. quo inveniret gratiam illius.

CAPUT XVII.

VERS. 27. — *adduxistis.* (RAB.) Rex Assyrius, id est diabolus cum suo exercitu populum ecclesiasticum obsidendo et devastando quotidie afficit, cum eos propter peccata commissa de sedibus propriis evelens defert in terram alienam. Unde: *Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus dum recordamur Sion.*

VERS. 29. — *Et unaquæque.* (Id.) In libro Locorum legitur, quod Benoth et Nergel fuerunt civitates quas construxerunt in Judæa qui de Babylonia transierant. Asima quoque oppidum ædificaverunt qui ad eam venerant de Emath. Nebahan et Tharthac civitates sunt quas Hevæi in Judæa condiderunt.

(Id.) Videtur juxta consequentiam sermonis et idolorum, quibus hæ gentes prius servierant, hic posse vocabula intelligi, quia cum dictum esset: *Et unaquæque gens fabricata est Deum suum*, quasi ad expletionem sententiæ subjunctum est: *Viri enim Babylonicis fecerunt Sochoth Benoth*; id est tabernacula: Benoth, quod est nomen idoli. In sequentibus D ostenditur Adramalech et Anamelech idola fuisse urbis Sepharvaim, ita videtur consequens ut et Nergel Cutheorum, Asima Emathæorum, Nebahath et Tharthach idola fuerunt Hevæorum.

VERS. 33. — *Et cum.* (RAB. ex Euch.) Habent hæretici quædam sacramenta communia cum sancta Ecclesia, usque ad et nepotum intelligimus.

CAPUT XVIII.

Anno tertio. *Ezechias.* (RAB.) Apprehendens Dominum vel fortitudo Domini. Nam Redemptor noster Dominus fortis, Dominus potens in prælio, non solum idola gentium contrivit, et cultum idololatriæ dissipavit quatenus unius Dei notitiam haberent,

ejusque cultui digne manciparentur: quin ipsam litteram legis Mosaicæ, quam ille populus legalis assidua lectione resonabat ac pro magno habebat, contrivit, ac sensum spiritualem in ea intelligere eos docuit.

VERS. 4. — *Confregitque.* Ezechias serpentem confregit, quia in Domino Deo speravit, non in aneo serpente.

Nohestan vocavit, etc. Quod interpretatur æs eorum, ut quem illi pro numine colebant, in dictis ejus metallum eum esse, non Deum, agnoscerent.

VERS. 17. — *Rabsacen.* (RAB.) Quia Hebraice loquitur: filium Isaïæ putant qui proditor fuit cum Sobna; vel Samariten, et ideo Hebraicam linguam scivisse. Qui quasi quædam contraria fortitudo imitabatur prophetas sua arrogantia. Prophetæ dicunt: Hæc dicit Dominus. Iste dixit: *Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum.*

VERS. 18. — *Eliacim.* (RAB.) De hoc Eliacim dixit Isaïas: *Vocabo servum meum Eliacim* (Isa. xxi), qui fuit pontifex post Sobnam: quem tradunt Hebræi, Rabsacis conuminationibus perterritum, prodidisse Jerusalem, et excepta arce sicut et templo, Assyrios totam urbem cepisse; quem etiam Sobnam cum Eliacim ad Rabsacen exisse quidam autumant.

VERS. 21. — *An speras.* Nulla narrat historia quod Ezechias Pharaonis auxilium postulaverit.

VERS. 22. — *In Domino.* (RAB.) Verum est quod in Deo habuerunt fiduciam, sed falsum est Ezechiam abstulisse excelsa Dei et altaria: hoc enim non contra Deum, sed pro Deo fecit, ut destructo errore veteri juberet Deum in templo Jerusalem adorari.

VERS. 23. — *Dabo vobis.* (Id.) Rabsaces, ut paucitatem obsessorum ostenderet, duo millia equorum pollicetur, quorum ascensores Ezechias non haberet: non de imbecillitate populi venit quasi equitandi ignari, sed quia Deus præcepit ne rex Israel equos et uxores sibi multiplicaret.

VERS. 25. — *Dominus dixit.* (Id.) Ad id quod dixit, si dixeritis, In Deo confidimus, callide respondet se non sua voluntate, sed Dei venisse dicentis: *Ascende.* Et est argumentum: cum multas urbes ceperim, et pars Jerusalem maneat intacta, manifestum est me Dei venisse voluntate.

VERS. 26. — *Precamur.* (Id.) Sensus est, etc., usque ad quæ terræ Judææ similitudinem habebat, tam in situ quam in fructibus.

VERS. 29. — *Non vos, etc.* Rabsacis accusatio Ezechias testimonium est, quod captis videlicet urbibus in Domino confusus sit: et confortavit populum ut in Domino speraret. Unde Rabsaces destruere vult quæ ille construxit, et dicit ad populum: *Non seducat vos Ezechias, et non vobis tribuat fiduciam super Domino Deo vestro.*

(RAB.) Ostendit harum civitatum sive gentium diis servisse Samaritas, etc., usque ad ut noster vertit interpres.

CAPUT XIX.

(RAB., in *lib. Reg.*, tom. III.) Mira regis humilitas et prudentia, etc., usque ad et inimicum in sua terra esse moriturum.

VERS. 9. — *Cumque audisset.* (Id.) Volente Deo Rabsaces deseruit obsidionem Jerusalem, et invenit Dominum suum vel capta vel deserta Lachis oppugnantem Lobnam. Sennacherib occurrens regi Æthiopum, misit ad Ezechiam epistolas ut quos viribus non cepit, sermone terreret. Pugnasse Sennacherib contra Ægyptios et obsedis Pelusium, jamque exstructis aggeribus urbe capienda venisse Taracham regem Æthiopum in auxilium narrat Herodotus.

(RAB.) Prius Ezechias Domini terrore perterritus adorare in templo non audebat vel liberas ibi fundere preces, nunc dicente Isaiā : *Ne timeas a facie verborum quæ audisti (Isa. xli)*, audacter Dominum deprecatur.

VERS. 21. — *Virgo filia.* (RAB.) Quia cunctis gentibus idola adorantibus, hæc sola conservat castitatem religionis unius Dei, et quæ ne ad majorem blasphemiam concitaret, præsentī non respondit : post abeuntem movit caput ad rogandum Deum, vel certe ad deridendam arrogantiam ejus certa de ultione. Nec ipse per se, sed per servos suos, ut major esset arrogantia, Dominum blasphemavit.

VERS. 23. — *Excelsa.* (Id.) Altitudo montium et juga Libani excelsæ cedri et abietes. Vel per metaphoram de cunctis gentibus accipiendum est et principibus earum. Vel de Hierusalem, quæ est Libanus, cedri et abietes, potentes et optimates.

VERS. 24. — *Et siccavi.* (Id.) Vel præ multitudine exercitus omnia fluentia siccavit, ut puteos sibi fodere compulsus sit. Vel omnis populus, quos aquæ significant, suo vastatur exercitu.

VERS. 25. — *Nunquid.* (Id.) Hæc ex persona Domini, etc., usque ad quod tuam ferocitatem domet, et te reducat in Assyrios.

VERS. 29. — *Hoc erit signum.* (Id.) Eorum quæ prænuntio, etc., usque ad imo zelo quo adversus impios zelatus est populum suum.

Comede. Isaias ita : *Comede hoc anno quæ sponte nascuntur, et anno secundo vescere pomis. In anno autem tertio seminare, plantate vineas et comedite fructus earum, et mittet id quod salvatum fuerit in domo Juda ; et quod reliquum est radicem deorsum, et faciet fructum, quia de Hierusalem exhibunt reliquie, et salvatio de monte Sion. Zelus Domini exercituum faciet hoc (Isa. xxxvii).* Omnibus ab exercitu vastatis comede quæ iterum germinare, sive quæ inter ungulas equorum evadere potuerunt. In secundo anno quæ sponte nascuntur sine labore. Vel simulatione hoc dictum est, quia putabant se fame perituros.

VERS. 34. — *Et propter David servum.* (RAB.) Propter futurorum spem, præsentem excutit metum. Dicit autem, quia non suo merito, sed Dei clementia conserventur, imo et patris eorum David memoria : in

A quo monentur et suæ negligentiae et illius fidei et justitiæ, quia in tantum diligit Deus justitiam, ut posteros majorum virtute tueatur.

VERS. 35. — *Factum est igitur.* (RAB.) Tot ab uno angelo una nocte cæduntur, et absque vulneribus mors sæva discurrit. Super quo in Paralipomenis legitur : *Et misit Dominus angelum qui percussit omnem virum robustum et bellatorem, principemque exercitus Assyriorum.* Reversusque est cum ignominia in terram suam. Qui servatus est, ut fieret testis majestatis illius quem paulo ante contempserat.

VERS. 37. — *Cumque adoraret in templo.* (RAB.) Quasi victoriam de hostibus reportaret, contemptor veri Dei in fano falsi numinis trucidatur : nec angelico perit gladio quod erat commune, sed parricidio filiorum.

(Id.) Pharao quoque in decem Ægypti servatur plagis, ut novissimus pereat.

In terram Armeniorum. Ararath regio in Armenia campestri, per quam Araxes fluit incredibilis ubertatis ad radices Tauri montis. Ergo et arca Noe non ad montes generaliter Armeniæ delata est, sed ad montes Tauri altissimos qui Ararath imminet campis.

CAPUT XX.

VERS. 1. — *In diebus illis.* (RAB. in *lib. Reg.*, tom. III.) Ne elevaretur cor Ezechiae post incredibiles triumphos, infirmitate corporis visitatur et audit se esse moriturum, ut conversus ad Dominum, flectat sententiam.

Cuncta Deus secutura præsciens ante sæcula, decrevit qualiter per sæcula disponantur. Statutum ergo est quantum in ipsa vita mortali temporaliter vivatur. Nam etsi annos quindecim Ezechiae addidit Deus, eum tamen cum mori permisit, tunc præscivit eum esse moriturum. Cui cum mortis sententia dicta est, protinus ad ejus lacrymas vita est addita. Eo quidem tempore mori merebatur, qui elatus, Domino gratias pro inopinata victoria non reddidit, scilicet quia suæ justitiæ et meritis deputavit. Nec præfixum in præsentia Dei tempus vitæ prolongatum est, sed illud quod peccando amiserat, ex largitate Dei redditum erat. Qui cum moriturum prædixit, ante penitentiam illius præscivit. Convertit faciem ad parietem templi, quia ad templum ire non poterat. Parietem templi dicit juxta quod palatium erat, vel ad parietem absolute, ne lacrymas assistentibus ostentaret, ut tota mente Deum deprecatur.

VERS. 2. — *Qui convertit.* (RAB.) Felix conscientia, etc., usque ad verba enim singulorum Deus pensat ex corde ipsorum.

VERS. 3. — *Flevit itaque.* (Id.) Flevit propter promissionem Domini, etc., usque ad et post mortem resuscitatos plurimos legimus.

VERS. 7. — *Afferte massam.* (RAB.) Verbum sehim sive schim שֶׁחִים (ut aiunt Hebræi) ulcus sonat non vul-

nus : hoc infligitur, illud sponte nascitur. Nam Aquila, Symmachus et Theodotio, aroc interpretati sunt, quod morbum regium intelligunt, cui contrariis putantur vel sumpta in cibo, vel apposita corpori quæcunque sunt dulcia. Dei ergo potentia monstratur, dum per res noxias sanitas restituitur. Alii schim, apostema suspicantur, quando tumens corpus cocto et patrescente pure completur. Et juxta artem medicorum, omnis sanies siccioribus ficis atque contusis in cutis superficiem provocatur.

(RAB.) Datur signum ut sol decem gradibus revertatur, etc., usque ad et ogdoade viventibus per resurrectionem Christi vitæ spatia pro vitæ spatio protelentur.

(Id.) Quidam decem gradus linearum ad mysterium Christi transferunt, etc., usque ad et omnem illam umbram legis veritatis radiis illustravit.

VERS. 12. — *In illo.* (Id.) Supra legitur, etc., usque ad illum adorandum plus homine crediderunt.

(RAB.) Tradunt Hebræi, etc., usque ad ad notitiam hominum per factum pravi operis perduceretur.

(Id.) Hypocritæ quoque post magnas virtutes decrescunt, quia celari in eisdem virtutibus nolunt : qui dum suasu malignorum spirituum jactantiæ acquiescunt, quasi ostium quo diutius congregatum amittant hostibus pandunt, unde : *Tradidit in captivitatem virtutem eorum.* Gloriam suam Paulus testimonium conscientiæ suæ memorat, quia favorem alieni oris non appetit. Occultanda sunt ergo quæ agimus, ne hoc in hujus vitæ itinere incaute portantes latrocinantium spiritum incursione perdamus.

(Id.) Tacet de quo verebatur offensam, quod ostenderat eis cuncta quæ haberet in potestate sua, inter quæ præcipua erat templi supellex.

VERS. 13. — *Lætatus est autem in adventu eorum Ezechias.* (Id.) Verba Dierum de Ezechia aiunt. etc., usque ad ostenditque eis domum aromatum, etc.

Domum aromatum, et aurum et argentum. (Id.) Quidam sepulcra regum opinantur, quæ aromatibus plena erant, quia corpora regum antiquitus unguentis condiebantur. Alii magis cellam aromatum in templo Domini fuisse intelligunt, ubi recondebantur odoriferæ species, ex quibus fiebat thymiana quod in templo Domini offerebatur.

Non fuit verbum quod non monstraret eis Ezechias in, etc. (quod apud Hebræos pro re frequenter accipitur) *quod non ostenderit eis in domo sua, et in omni potestate sua.* Unde Dei ira justissima, quoniam non solum thesauros suos atque palatii, sed et templi ostendit, quod certe fuit potestatis ejus, de cujus valvis atrii laminas ante jam tulerat.

VERS. 14. — *De terra longinqua venerunt.* (RAB.) Quasi dicat : Quanto terra longior unde venerunt, tanto ego gloriosior propter quem venerunt.

Ad me de Babylone. Debuerat dicere ad glorificandum Deum pro signi magnitudine.

VERS. 21. — *Dormivitque Ezechias cum patribus,* etc. In Paralipomenis, dicitur quod sepultus est Eze-

chias super sepulcra regum, quia ejus sepulcrum est excelsius fabricatum causa pietatis qua coluit Deum.

CAPUT XXI.

(RAB.) Cujus tempore Isaias (ut tradunt Hebræi) lignea serra per medium serratus est, quia princeps Sodomorum appellavit eos, vertentes ei in crimen quod dixerat : *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum* (Isa. vi). Deo dicente : *Non videbit me homo et vivet* (Exod. xxxiii).

(Id.) Manasses ad idola se convertit et abominaciones. Locuto Deo vel Domino ad eum, attendere noluit; ideo victus ductus est in Babylonem, coangustatus oravit Dominum intente et egit pœnitentiam valde, et exaudita est oratio ejus, reduxitque eum in regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse est Deus. Ergo post commissa scelera nullus de Dei misericordia desperet, sed magis per pœnitentiam spem veniæ habeat.

VERS. 24. — *Josiam.* (RAB.) Josias omnem spurcitiâ idolorum emendavit, et se in Dei cultu strenue exercuit, sicut de illo ante longe prædictum est per prophetam.

CAPUT XXII.

VERS. 14. — *In Secunda.* (RAB.) In Paralipomenis legitur de Ezechia, quod ædificavit omnem murum qui fuerat dissipatus, et forinsecus alterum murum; unde Sophonias : *Ululatus a Secunda.* Prophetissa ergo habitavit in Secunda, id est, in secundi muri parte.

CAPUT XXIII. •

VERS. 10. — *Contaminavit.* (RAB. in lib. Reg., tom. III.) Josias Thopheth vel ossa mortuorum ibi (sicut in sequentibus locis fecisse legitur) vel alia quælibet immunda dispergens, quatenus abominationi potius quam delectationi aptus omnibus qui aspicerent locus appareret.

In convalle. (Id.) Vallis Ennom est juxta murum Jerusalem contra orientem, etc., usque ad quia Thopheth dicitur latitudo.

VERS. 11. — *Abstulit.* (RAB.) Judæi superstitionibus gentium se mancipaverant, qui inter cætera solent pingere vel facere simulacrum solis ut puerum imberbem, quia nullum per sæcula senium incidit, quotidie novo ortu natus. Cui currus et equos tribuunt, quia curru igneo et equis igneis Elias raptus est ad cælum, quod inter alia in pariete depictum vident, et vicinia nominis decipiuntur : Elios enim Græce sol dicitur.

VERS. 13. — *Excelsa.* (RAB.) Dicit Scriptura loca in collibus posita frondentibus, in quibus vel dæmonibus immolabant; vel Domino, locorum amœnitate illecti, contra interdictum, relicto altari quod erat in templo, illic oblaturi confluebant : unde sæpius in hoc libro dicitur de regibus minus perfectis : Verumtamen excelsa non abstulit.

Quæ ædificaverat. (Id.) Hic ostenditur quod Salomon de admissio idololatriæ scelere nunquam

perfecte pœnituit : si enim vere pœnituisset, sat-
egisset ante omnia ut idola quæ ædificaverat de civi-
tate tollerentur : et non in scandalum stultorum,
quæ ipse cum esset sapientissimus efronea fecerat,
quasi sapienter facta relinqueret.

Et Chamos. (RAB.) Alibi legitur quod ædificavit
Salomon fanum Chamos in monte, qui est contra
Jerusalem. Sed non est contrarium ; quia mons iste
in tanta erat urbis vicinia, ut ad ipsam pertinere,
ipsamque sordibus, quæ in eo congregabantur, con-
taminare videretur.

Offensioni Moab. (Id.) Idola dicuntur offensio,
quia vel illis offenditur Deus, vel offensionem et
ruinam suis afferunt cultoribus.

VERS. 16. — *Tulit ossa*, etc. Josias ossa mortuo-
rum cremari super altare jussit, quia profana fue-
runt eorum sacrificia, et per errorem idololatriæ
non solum pecora dæmonibus offerebant, sed et se-
ipsos in potestatem dæmonum tradiderunt : quia
justo Dei judicio simul cum altari quod idolis fabri-
caverant, dissipandi erant. Mystice, qui diaboli ser-
vitio mancipati, vitam sacrilegam temporaliter fini-
unt, æternis cruciatibus consumentur, Deo retri-
buente secundum merita

VERS. 21. — *Facite phase*. (RAB.) Josias typum
tenet Salvatoris, etc., usque ad : et orietur vobis ti-
mentibus sol justitiæ.

Nec enim factum est phase tale. etc. Quia, ablatis
figuris in die judicii, transibunt sancti de morte ad
vitam, sicque in conspectu conditoris sui gaudebunt,
quia videbitur Deus Deorum in Sion.

(RAB.) Quod Josias, ejectis idolis de terra, pytho-
nibus, ariolis et omnibus immunditiis, Domini phase
celebrasse legitur, moraliter docet ut primo pur-
genus terram cordis a vitiiis, ut servire possimus
Deo, sicque gratum Domino celebremus pascha :
*Non utique in fermento malitiæ et nequitæ, sed in
azymis sinceritatis et veritatis* (I Cor. v).

(Id.) Josias vulneratus est in campo Mageddo,
unde et statim mortuus est. Luxitque eum populus
multum, Jeremias maxime. Tunc enim dicitur ita
lamentasse : Quomodo sedet sola civitas ! De hoc
planctu dicitur : Et erit planctus in Jerusalem, sicut
planctus Adremon, quod nomen est regis, qui tunc
regnabat in Charchamis, in cujus auxilium Josias ven-
erat adversus Nechao regem Ægypti.

(Id.) Interfectio Josiæ a Pharaone Nechao, facta
in Mageddo, significat persecutionem antiqui hostis
adversus prædicatores, quos per invidiam neci tra-
dere molitur, et auferre de terra Ecclesiæ conatur :
quatenus facilius totam plebem dissipare possit.
Pharao dissipans, Nechao percussio, Mageddo de
tentatione. Permissus quippe diabolus consurgere
adversus sanctos, hic totis viribus certat, quatenus
tentando gregem Domini percutiens dissipet, eosque
primum auferat quorum solatio adjuti contra hostem
dimicare debebant.

VERS. 30. — *Joachaz filium Josiæ*. (Id.) Alio no-
mine Sellum dicitur, sed quia perversissimus fuit,

A parvo tempore regnavit, nam Nechao vixit eum,
eo quod populus contra suam voluntatem consti-
tuisset eum regem, et duxit illum in Ægyptum.

(Id.) Joachaz retentus significat malos doctores,
quos populus terræ, scilicet terrenæ cupiditati de-
diti, consentientes vitiiis suis prælatos eligunt, quos
Pharao in Rebla vixit, cum diabolus per multitu-
dinem adulatorum enervans decipit corda prælato-
rum, sicque in spiritualis Ægypti viactos catenis
peccatorum tenebrosam mergit abyssum.

VERS. 35. — *Argentum autem et aurum dedit*, etc. (Id.)
Malignus census servitii sui populo carnali expetit,
ut tam sensu quam eloquio, ejus per omnia parati
sint obsequio. Joachim præcepto regis census exigit,
quia diabolus per sibi deditos magistros, ab unoquo-
que exigit secundum vires suas peccati census sol-
vere, sicque in nequiter prælatis quotidie præparat
perditionem subjectis.

CAPUT XXIV.

(RAB.) Cum semel quis quilibet se manciparit
vitio, etc., usque ad et adjutorium a Deo imploret.

(RAB.) Hunc refert Josephus a Nabuchodonosor
interfectum, et ante muros Jerusalem projectum et
insepultum, de quo prædictum fuerat : *Sepultura
asini sepelietur* (Jer. xxii).

Regnavitque Joachim, etc. (Id.) Nomen Joachim
aliter scribitur in designatione patris, qui et Eliacim :
aliter cum filius significatur, qui et Jechonias, nam
cum patrem signat per *k* et *m* scribitur : cum vero fi-
lium per *ch* et *n* scribitur.

VERS. 8. — *Jerusalem*. (BEDA in lib. Reg., quæst.
30, tom. II.) Jerusalem et terra Israel, etc., usque
ad id est, scientia spiritualis ad peccatorum opera
convertitur.

VERS. 14. — (Id., *ibid.*) *Artificem et inclusorem*,
nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ.
(RAB. ex Bed., *ibid.*) Quod supra populo Israel Phi-
listhiim regnantes fecisse narrantur, cum dicitur :
Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel,
*caverant enim Philisthiim, ne forte facerent Hebræi
gladium aut lanceam ad repugnandum* (I Reg. xiii),
ita nunc Chaldæi satagunt, ut nullus in ea remaneat
artifex et inclusor, qui diruta urbis mœnia compo-
nere possit vel resarcire

(RAB.) Mali sunt rectores, qui manere et dono
divino abutantur, et falso sibi nomen justitiæ usur-
pant. Mathathia vel Matthanias enim interpretatur
munus sive donum : Sedecias justus Dominus. Un-
decim annis regnavit, quia transgressor legis fuit,
quæ significatur denario, numero. Novenarius, qui
minus habet denario imperfectionem legis significat,
sicut undenarius transgressionem. Recte ergo Na-
buchodonosor in nono anno regni Sedeciæ obsedit
civitatem mense decimo, et decima die mensis : quia
mali pastores, cum decaloga mandata, quæ scientia
tenent, opere et doctrina perficere negligunt, ne-
cesse est ut plebem sibi commissam antiquus hostis
cum suo exercitu obsidione circumdet, et munitione

erroris ac vitiorum constructa claudat, vallando civitatem: sicque fames in civitate prævaleat, fames utique verbi Dei cum non expenditur panis doctrinæ populo terræ.

CAPUT XXV

VERS. 4. — *Et interrupta est, etc.* (RAB.) Interrupta quidem per tentationes varias dæmonum custodia populorum, etc., usque ad qui pravo usu et iniquitatis suæ multitudine gravatur.

VERS. 8. — *Mense quinto.* (RAB.) Congruit temporis ordo cum ratione vindictæ. Mense quinto vastata est civitas, quæ Pentateuchum legis servare desepxit, et septima die mensis, quia sabbati requiem non custodivit, et contraria præceptis Dei egit, frustra sibi blandiens de securitate pro sanctorum locorum habitatione.

(Id.) Venit Nabuzardan, qui interpretatur ventilabrum, sive prophetia alieni iudicii, etc., usque ad sed spinæ magis et tribuli vitiorum excrescant.

VERS. 13. — *Columnas autem æreas quæ, etc.* (Id.) Et bases intelligimus doctores, qui sonoritate prædicationis et fidei firmitate debuerunt alios sustentare. Mare æneum baptismi lavacrum, vel compunctionem lacrymarum. Hæc quidem omnia Chaldæi spirituales per inertiam magistrorum, et de domo Domini auferre nituntur, et confringere.

VERS. 14. — *Ollas quoque.* (Id.) Quia diversa officia in ecclesiasticis ordinibus de Dei servitio auferrantes in suum usum nequissimum verterunt,

VERS. 15. — *Thuribula et phialas.* Cum orationem qua divinitas placari potuit, et poculum verbi quo lassi refocillari debuerant impediendo subvertunt.

(Id.) Quia tam sensum pretiosum, quam eloquii vanitatem, hostis nequam de domo Domini auferre molitur, et secum in confusionem ducere.

VERS. 18. — *Tullii quoque.* (Id.) Non solum populares, sed et fortes et principes in Ecclesia diabolus decipere et peccatores captivare satagit, unde in Job de ipso: *Escæ ejus electæ sunt* (Job xxxiii).

ulit Saraïam, qui interpretatur vinetus, sacer-

A dotem primum, cum primum Ecclesiæ ordinem, qui in episcopis est, amore voluptatis terrenæ vitiorum catena constringit. Similiter Sophoniam, qui interpretatur absconditus, sacerdotem secundum, cum secundi ordinis viros, id est presbyteros (qui talentum verbi in terra fodientes absconderant) in suum dominium subigit. Et tres inani, qui ostium fidei aperire debuerant, et tenentes clavem scientiæ nec ipsi introierunt, nec alios introire permiserunt. Eunuchus significat fatuas virgines, quæ vasa oleo vacua in manibus tenebant, continentes se a coitu corporali, nec tamen oleum gratiæ et misericordiæ in pectore suo habere volebant. Qui frustra super belatores constituuntur cum arrogantiam non præcaveant. Quinque viros de his qui steterant coram rege (Matth. v), id est, illos qui quinque sensibus corporis voluptati servientes, regi vitiorum semper assistebant.

Sopher principem. (Id.) Interpretatur dissipans vel dividens: significans eos, qui rudes in Ecclesia, quos ad militiam Christi nutrire debuerant, pravis exemplis dissipans, a cœtu fidelium per errorem sequestrant. *Et sexaginta viros e vulgo, id est, stultos operatores, qui merito e vulgo, quia divina consilia discere et factis implere neglexerant.*

Et sexaginta viros. (Id.) Hos omnes Nabuzardan duxit ad regem Babylonis, et interfecti sunt, quia diabolus prædam quam ab Ecclesia evellit, ad perpetuæ mortis interfectionem perducere ambit: quos percussit rex confusionis in Reblatha, hoc est in multitudine scelerum, et amore voluptatum.

(Id.) Cum illi qui confessionem nominis Dei in Ecclesia videbantur habere, per scelera multiplicia de terra viventium translati in regnum confusionis et erroris abducuntur, etc., usque ad et vultum Conditoris nostri per sæcula contemplari.

VERS. 23. — *Et Saraïa.* Filius Saraïæ sacerdotis reservatus est, et pater occisus. Ex quo in captivitate postea natus est Jesus sacerdos magnus, qui reduxit populum cum Zorobabel.

BEATI HIERONYMI PROLOGUS IN LIBROS PARALIPOMENON.

(Vide inter Opera B. Hieronymi.)

SANCTI HIERONYMI PROLOGUS ALTER.

(Vide ubi supra.)

LIBER PARALIPOMENON PRIMUS.

Hebraice: *דברי הימים* (דברי הימים), id est VERBA DIERUM.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — *Nos.* (RAB. in Paral., tom. III.) Decimus

ab Adam Noè, et in Genesi et in Paralipomenis monstratur, et apte decimus, quia perfectus est. Unde,